

Joensuun seutukirjaston vuosi 2021

Sisällys

Alkusanat	3
Vuosi 2021 lukuina.....	4
Kulttuuri- ja liikuntalautakunta.....	5
Toimipisteet ja aukioloajat 2021	6
Sopeutumisen ja valmistautumisen vuosi	8
Muuttuvat koronasuositukset	8
Kohti organisaatiouudistusta	8
Kirjaston palvelut	9
Aineisto ja kokoelmat	10
Tilat	12
Muutto ja remontti sulkivat kirjastoja kesällä	12
Omatoimikirjastot	12
Pieniä uudistuksia ja tulevan valmistelua.....	13
Tekniikka.....	14
Tapahtumat	15
Tapahtumia aikuisille.....	15
Lapsille ja nuorille.....	16
Näyttelyt	16
Monipuolista yhteistyötä	17
Hankkeet	18
Lukutaito kuuluu kaikille – mutta miten se tehdään?.....	18
Lue miut	18
Vaarojen esemies vaikuttaa	18
Näky ja kuuluu	19
Alueellinen kehittämistoiminta	20
Henkilöstö ja talous	21
Henkilökunta kiertää	21
Koulutusta.....	21
Yhteenveto seutukirjaston taloudesta 2021	22
Seutukirjaston infopaketti vuoden 2021 kuntavaaleihin	23

Alkusanat

Vuosi 2021 muistetaan koronapandemiasta. Pohjois-Karjala pääsi monessa suhteessa lopulta hyvin vähällä ja kirjastotkin toimivat monilta osin normaalisti, mutta jatkuvat rajoitusten muutokset ja niihin varautuminen löivät vuoteen leimansa. Tilastoista paljastuu, että lainaus jäi vain hieman normaalia vähäisemmäksi, mutta kirjastossa käynnit jäivät normaalitilanteesta huomattavasti. Tapah-
tumien vähyys, yleinen epävarmuus palvelujen toiminnasta ja arkuus liikkua julkisilla paikoilla vai-
kuttivat varmasti.

Nähtäväksi jää, miten vuosi vaikutti lukemiskulttuuriin ja ihmisten kohtaamisen tarpeeseen. Mo-
lemmissa kirjastoilla on valtavasti annettavaa ja pandemian jälkeinen aika hieman jännittääkin.
Osaammeko tavoittaa ihmiset uudestaan? Palaavatko ihmiset tiloihin, arkipäiväisten asiointien ja
kohtaamisten pariin? Eihän mikään ihmisryhmä ole pysyvästi vähentänyt lukemista?

Etä tapahtumien ja etäkouluyhteistyön taidot kasvoivat vuoden 2021 aikana kohisten. Tavoitimme
näiden avulla paljon ihmisiä ja pidimme lukemisen, yhteiskunnallisen keskustelun ja kirjastojen lip-
pua korkealla. Tulevaan suuntaamme tarkkaillen: onko tämä sitä, mitä meiltä toivotaan jatkossa-
kin? Ja onko se mitä toivotaan sama asia kuin se, että lukemisen, kohtaamisen ja keskustelun tai-
dot ja halut pysyvät ennallaan?

Vuoden aikana tapahtui toki paljon muutakin. Otimme hyviä palveluja käyttöön: verkkokirjaston
chat löysi asiakaskuntansa ja kotimaisten e-aikakauslehtien eMagz-palvelun käyttö jopa ylitti odo-
tukset. Pääkirjasto oli pitkään kiinni kesällä talotekniikkaremontin vuoksi ja muut kirjastot, Nepen-
mäki ja kirjastoauto Mysteeri etunenässä, vastasivat hienosti palvelun tarpeeseen. Ylämyllyn kir-
jasto sai upeat uudet tilat Ylämyllyn uuden koulun yhteyteen. Muutamat toimipisteet saivat oma-
toimiominaisuuden. Asiakkaat saivat siis kaiken kaikkiaan paljon lisää palveluja.

AKE-toiminnan avulla kouluttauduttiin etänä ja AKE:n hienolla avustuksella siirryttiin uuteen Teams
-aikaan uusine ryhmineen, kanavineen, yhteisten tiedostojen säilytyspaikkoineen ja viestinnän väli-
neineen. Seutukirjaston uutisetkin kokivat uuden nousun, tällä kertaa sähköisellä alustalla. Päälle
päätteeksi valmisteltiin organisaatiouudistusta.

Työn tuoksinassa on usein tunne, että asiat ovat jatkuvasti kesken ja mitään erityistä ei kuitenkaan
synny. Taakse päin kannattaa pysähtyä katsomaan, niin huomaa, että seutukirjasto teki taas paljon
asiakkaidensa parhaaksi.

Suvi Pirnes-Toivanen
Kirjastopalvelujohtaja

JOENSUUN SEUTUKIRJASTON VUOSI 2021 LUKUINA

18
kirjastoa

3
kirjastoautoa

261
pysäkkiä

1
laitoskirjasto

845 909
käyntiä

35 465
lainaajaa

2,1 milj.
lainaa

18,38
lainaa / asukas

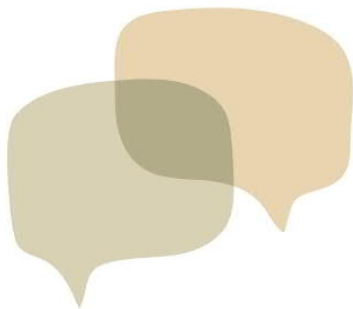
55,53 €
kulut / asukas

763 286
niteen kokoelma

350
eri aikakaus- ja
sanomalehteä

31 182
hankintaa

545
ryhmää

12 571
osallistujaa

86 786
tilastoitua
tietopalvelu-
tapahtumaa

79,62
henkilötyövuotta

3,78
koulutuspäivää
/ työntekijä

578
omaa
tapahtumaa

14 508
osallistujaa

761 590
verkkokäyntiä

10 254
e-kirjalainaa

39 778
e-lehtien lukukertaa

lukukertojen kasvu
140 %

Kulttuuri- ja liikuntalautakunta

2019–2021

Pippuri Arto, puheenjohtaja
Saarelainen Antti, varapuheenjohtaja
Eteläpää Päivi
Hulmi Helena
Toivanen Ville
Honkanen Anu
Naakka Johanna
Pesonen Matti
Lähteenmäki Jarno
Pesonen Mira
Piironen Mika
Koskinen Sari, kaupunginhallituksen edustaja
Tykkyläinen Jenna, nuorisovaltuuston edustaja

2021–2025

Eteläpää Päivi, puheenjohtaja
Honkanen Anu, varapuheenjohtaja
Pippola Maarit
Mannelin Oskar
Nuutinen Tapani
Kuronen Kari
Arponen Teemu
Kimanen Ami
Estola Anna
Vanhanen Helmi
Piironen Mika
Törmälä Anssi, kaupunginhallituksen edustaja
Onatsu Eemeli, nuorisovaltuuston edustaja

Toimipisteet ja aukioloajat 2021

Joensuun pääkirjasto, Koskikatu 25, 80100 Joensuu (4217 m2)
ma-pe 11–19, la 10–16; arkisin itsepalvelu 9–11
kirjasto suljettu 14.6.–15.8.

Enon kirjasto, Alapappilantie 6 D, 81200 Eno (518 m2)
ma ja to 13–19, ti ja ke 10–16, pe 10–15, omatoimiaika ma-su 7–21

Heinävaaran kirjasto, Isäntäläntie 1, 82110 Heinävaara (125 m2)
ti 10–17, omatoimiaika ma-su 7–21
1.6.–16.8. vain omatoimi

Karsikon kirjasto, Kettuvaarantie 28, 80260 Joensuu (245 m2)
ma 13–18, ti 12–16, ke ja to 10–16
Kirjasto suljettu 5.7.–1.8.

Kiihtelysvaaran kirjasto, Aprakkatie 2, 82140 Kiihtelysvaara (512 m2)
ma 12–18, ke 10–15, to 12–18, pe 10–15; lehtisali aukeaa aukiolopäivinä klo 8
Kirjasto suljettu 12.7.–1.8.

Kontiolahden kirjasto, Puutarhatie 5, 81100 Kontiolahti (722 m2)
30.4. saakka ma ja to 13–19, ti ja ke 10–19, pe 10–15
2.5. alkaen ma 12–18, ti 12–18, ke 10–18, to 12–18, pe 10–15
omatoimiaika 1.3. alkaen ma-su 7–21

Lehmon kirjasto, Kylmäojantie 49, 80710 Lehmo (286 m2)
ma-to 13–19, pe 10–15

Liperin kirjasto, Keskustie 12, 83100 Liperi (807 m2)
ma, ke, pe 10–16, ti ja to 10–19

Nepenmäen kirjasto, Kärpänkatu 7, 80230 Joensuu (238,5 m2)
ma, ke, pe 9–16, ti, to 13–18 (30.11. saakka itsepalvelu ti ja to 9–13)
omatoimiaika ma-pe 9–21, la-su 7–21, 1.12. alkaen ma-su 7–21

Outokummun kirjasto, Koulukatu 7, 83500 Outokumpu (895 m2)
30.4. saakka ma 10–18, ti 11–18, ke 10–16, to 11–18, pe 10–16; itsepalveluaika klo 9 alkaen
2.5. alkaen ma-pe 10–16; itsepalveluaika klo 9 alkaen
omatoimiaika ma-su 7–21

Polvijärven kirjasto, Polvijärventie 4 B, 83700 Polvijärvi (526 m2)
ma, ti, to 10–18, ke ja pe 10–16; itsepalvelu klo 9 alkaen
kesällä ma 10–15, ti 10–18, ke-pe 10–15; itsepalvelu klo 9 alkaen
omatoimiaika 3.5. alkaen ma-su 7–21

Pyhäselän kirjasto, Opettajantie 3 a, 82200 Hammaslahti (522 m2)
ma-to 13–19, pe 9–16, kesällä ma 11–18, ti 9–16, ke 11–18, to 9–16, pe 9–15
omatoimiaika ma-su 7–21

Rantakylän kirjasto, Puronsuunkatu 1, 80160 Joensuu (209 m2)
ma 10–18, ke 10–16, to 13–18, pe 10–16

Reijolan kirjasto, Urheilupuistontie 2, 80330 Reijola (391 m2)
ma 13–19, ti 9–16, ke-to 13–19, pe 9–16, kesällä ma 11–18, ti 9–16, ke 11–18, to 9–16, pe 9–15
omatoimiaika ma-su 7–21

Tuupovaaran kirjasto, Vesitornintie 5 b, 82730 Tuupovaara (375 m2)
ma ja to 14–19, ke ja pe 10–15
kirjasto kiinni 19.7.–8.8.

Uimaharjun kirjasto, Honkajoentie 2, 81280 Uimaharju (138 m2)
ti 13–19 ja pe 10–15, omatoimiaika ma-su 7–21

Viinijärven kirjasto, Kirkkotie 4, 83400 Viinijärvi (150 m2)
ma 11–16, ti 12–19, ke 10–15, pe 10–15, kesällä ma 11–16, ti 12–18, ke 10–15, pe 10–15
omatoimiaika ma-su 7–21
5.–18.7. vain omatoimi

Ylämyllyn kirjasto, Laavupolku 2, 80400 Ylämylly (266,5 m2)
ma, ke ja to 12–19, pe 10–15, kesällä ma ja ke 12–18, to-pe 10–15
1.12. alkaen omatoimiaika ma-su 7–21
kirjasto kiinni 21.6.–11.8.

Laitoskirjastot:
Siilaisen sairaala (12,5 m2)

Sopeutumisen ja valmistautumisen vuosi

Vuonna 2021 Joensuun seutukirjastossa sopeuduttiin muuttuvaan maailmaan ja samaan aikaan valmistauduttiin kohti tulevaa. Vuosi täyttyi erilaisista työpajoista, joissa työstiin muun muassa Itä-Suomen kirjastojen yhteistä suuntaa ja Joensuun kaupungin uutta strategiaa. Kirjaston omaa kehitystyötä toteutettiin etenkin Vaarojen esmie vaikuttaa -hankkeen ja seutukirjaston organisaatiouudistuksen tiimoilta. Arkityössä eniten varautumista ja muuttuneita suunnitelmia aiheutti edelleen koronapandemia.

Muuttuvat koronasuositukset

Kirjastojen näkökulmasta koronatilanne pysyi rauhallisena, mutta uusia viestintämalleja päästiin kokeilemaan heti tammikuussa 2021, kun Rantakylän kirjasto päätyi ensimmäisenä seutukirjaston toimipisteenä Siun Soten altistumispaikkojen listalle. Eri toimipisteet näkyivät listalla joitakin kertoja pitkin vuotta. Syyskaudella altistumispaikoista ei Siun Soten linjausta seuraten enää tiedotettu erikseen.

Muuttuvia suosituksia seurattiin tiiviisti läpi vuoden ja rajoituksia purettiin asteittain. Esimerkiksi kirjastoautoissa tiukennetut rajoitukset olivat voimassa kevätkaudella, mutta jäivät pois syyslukukauden alussa. Omatoimikirjastojen toivottu viikonloppuaukiolo saatiin palautettua 1.6. alkaen.

Syyskaudella 2021 seutukirjaston toiminta oli palannut lähes normaaliksi: vahvasta maskisuosituksesta oli luovuttu ja livetapahtumia sai jälleen järjestää. Joulukuun loppupuolella Pohjois-Karjalan maakunta siirtyi kuitenkin ensimmäistä kertaa pandemian leviämisvaiheeseen, mistä johtuen rajoituksia ja suosituksia palautettiin käyttöön vielä joulun ja uuden vuoden välisinä päivinä.

Kohti organisaatiouudistusta

Muutoin vuosi kului seutukirjaston oman organisaatiouudistuksen valmistelussa. Seutukirjaston toiminta on käynnistetty vuonna 2007 ja organisaatiomalli on perua tältä ajalta. Uudistuksessa kirjastonjohtajista luovuttiin ja tilalle tulivat eri palvelualueista vastaavat palvelupäälliköt sekä alueinformaattikot. Samalla pääkirjaston henkilökunta asettui entisten osastokohtaisten tiimin sijaan uusiin palvelukeskeisiin tiimeihin. Uudistuksen suunnittelu aloitettiin jo alkuvuodesta esihenkilöiden voimin, koko henkilöstön yhteisiä työpajoja järjestettiin syyskaudella.

Organisaatiouudistus astui voimaan 1.1.2022 ja käytännön työ uudistuksen toteuttamiseksi esimerkiksi työvuorosunnittelun osalta jäi keväälle. Tarkemmat tiedot uudesta organisaatiomallista ja sen käyttöönotosta ovat luettavissa vuoden 2022 vuosikertomuksesta.

Kirjaston palvelut

**2 105 057
lainaa**

Vuoden 2021 aikana Joensuun seutukirjastosta lainattiin 2 105 057 kertaa. Tämä tarkoittaa noin 18,4 lainaa jokaista alueen asukasta kohden. Lainoista 885 971 eli reilu 40 prosenttia tehtiin Joensuun pääkirjastolla. Kirjastokäyntejä kertyi seutukirjastossa vuoden aikana yhteensä 845 909. Lainojen määrässä on vuoteen 2020 verrattuna kasvua lähes 20 prosenttia ja lainamäärä onkin palannut koronapandemiaa edeltävälle tasolle.

Käyntejä on kuitenkin edelleen koronaa edeltävään aikaan nähden vähemmän ja voidaankin ajatella, että ihmiset ovat tottuneet pandemian aikana käymään kirjastossa harvemmin ja lainaamaan kerralla enemmän. Myöskään tapahtumat eivät tuoneet kävijöitä normaaliin tapaan. Toisaalta sekä kävijämäärää että pääkirjaston lainojen normaalia pienempää osuutta selittää talotekniikkaremontti, joka sulki pääkirjaston liki kahdeksi kuukaudeksi normaalisti vilkkaalla kesäkaudella.

**845 909
käyntiä**

Kerran kuussa tehtävien otantojen avulla tilastoitiin kirjastossa tarjottavaa henkilökohtaista palvelua, kuten aineiston paikantamista ja kirjaston palveluiden opastusta sekä vaativampaa tiedonhakua ja neuvontaa. Vuoden aikana tilastoitiin yhteensä 86 786 tietopalvelutapahtumaa eli hieman vähemmän kuin vuonna 2020 ja huomattavasti vähemmän kuin 2019. Määrää selittää jälleen remontti, jonka vuoksi kaksi otantapäivää jäi pääkirjastolla väliin. Lisäksi tietopalvelutapahtumien määrässä näkyy myös maaliskuussa käyttöön otettu uusi asiakaspalvelun työkalu, Vaara-kirjastojen yhteinen chat.

Arkisin 9–15 auki oleva chat vähentää jonkin verran kirjastossa paikan päällä hoidettavaa henkilökohtaista palvelua. Chatin päivystys hoitui vuonna 2021 pitkälti seutukirjaston henkilökunnan voimin. Kokemukset nopeasta asiakaspalvelusta verkossa olivat hyviä ja chatin käyttöä päätettiin jatkaa myös vuonna 2022. Uusi väline on myös yhtenäistänyt käytäntöjä sekä seutu- että Vaara-kirjastojen kesken: se on vaatinut jokaiselta entistä tarkempaa perehtymistä yhteisesti sovittuihin asioihin sekä verkkokirjaston sisältöön. Chatin kautta palveltiin 10 kuukauden aikana 2322 asiakasta eli keskimäärin 230 asiakasta joka kuukausi.

Ryhmäkäyntien määrä lähti jälleen kasvuun vuoden 2020 notkahduksen jälkeen. Kirjavinkkausta ja medialukutaitoon liittyviä koulutusta pidettiin vuoden 2021 aikana 321 ryhmälle, tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetusta 212 ryhmälle. Lisäksi muita ryhmiä oli 12. Yhteensä ryhmäkäynneillä oli 12 571 osallistujaa. Ryhmien määrässä kasvua on 50 % ja osallistujia niissä oli lähes kaksinkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2021 aikana ryhmät pääsivät käymään kirjastolla jälleen joustavammin, toisaalta henkilökunnalla oli entistä paremmat valmiudet esimerkiksi etänä tehtävään kouluyhteistyöhön.

**545
ryhmää
12 571
osallistujaa**

**261
kirjastoauto-
pysäkkiä**

Seutukirjaston kolme kirjastoautoa Mysteeri, Ketunlenkki ja Runo-Antti kiersivät vuoden 2021 aikana yhteensä 261 pysäkillä. Myös autojen lainamäärät alkoivat palautua koronapandemian jäljiltä normaalimpaan suuntaan: autoista lainattiin vuoden aikana yhteensä 198 087 kertaa eli lähes 40 % enemmän kuin vuonna 2020. Joensuun kirjasto-auto Mysteerin pysäkkilistausta päivitettiin vuonna 2021. Kesän ajaksi Mysteerin reitille lisättiin pysäkkejä myös keskusta-alueelle pääkirjaston remontin takia, minkä lisäksi Mysteeri päivysti pääkirjaston parkkialueella arki-iltapäivisin lähes koko remontin ajan. Kirjastoauto Ketunlenkin merkittävin uudistus oli reittien laajeneminen Heinävedelle. Ketunlenkki palvelee nyt asiakkaita neljän kunnan alueella, mutta Heinäveden pysäkit ajetaan muista poiketen ostopalveluna.

Muita kirjaston keskeisiä palveluita olivat kaukopalvelu ja kotipalvelu. Myös kaukopalvelu vilkastui hieman vuoden 2021 aikana. Lähetettyjä kaukolainoja oli yhteensä 778 ja saatuja kaukolainoja 804, molemmissa kasvua edellisvuoteen verrattuna on noin 15 %. Kirjaston kotipalvelu tuo kirjaston palvelut kotiin niille asiakkaille, jotka eivät esimerkiksi korkean ikänsä tai liikuntaesteen takia pääse itse kirjastoon. Vaara-kirjastojen yhteisessä esteettömien kirjastopalveluiden työryhmässä eli Vaara-ESKOssa yhtenäistettiin kotipalvelusopimus vuonna 2021. Joensuun seutukirjastossa kotipalvelua tarjottiin yhteensä 84 asiakkaalle, joista suurin osa eli 60 oli Joensuun kantakaupungin alueella.

**778 lähetettyä,
804 saatua
kaukolainaa**

Aineisto ja kokoelmat

Vuonna 2021 Joensuun seutukirjasto tarjosi asiakkailleen 763 286 niteen kokoelman, josta suurin osa eli 652 368 oli kirjoja. Lisäksi kokoelmaan kuului 47 851 musiikkiäänitettä, 18 114 muuta äänitettä (kuten äänikirjoja ja Celia-kirjoja), 19 579 nuottia ja partituuria, 17 134 videotallennetta ja muita aineistoja, kuten lauta- ja konsolipelejä, soittimia sekä muita lainattavia esineitä 8 240 kappaletta.

Hankintoja tehtiin yhteensä 31 182 nidettä. Pääasiassa huonon kunnon tai vähäisen liikkuvuuden takia kirjaston kokoelmista poistettiin vuoden aikana 38 962 nidettä.

Uutuutena kirjastoon saatiin kolme sähköavusteista kuormapyörää, jotka lahjoitti Joensuun kaupungin Ilmastokorttelit-hanke. Kaksi pyöristä on lasten ja tavaroiden kuljetukseen soveltuvia laatikopyöriä, kolmas enintään kahden henkilön kyyditsemiseen tarkoitettu riksapyörä. Pyörien pääasiallinen lainauspaikka on Joensuun pääkirjasto, mutta remontin ajaksi pyörät siirtyivät Nepenmäen ja Reijolan kirjastoihin.

**763 286
niteen
kokoelma**

Vuonna 2021 Joensuun pääkirjastolla sijaitsevaan Pohjois-Karjala-kokoelmaan hankittiin Pohjois-Karjalaan, Laatokan Karjalaan, karjalaisuuteen ja ortodoksisuuteen liittyvää tietokirjallisuutta, sekä Pohjois-Karjalasta kotoisin olevien kirjailijoiden ja musiikintekijöiden tuotantoa. Kukin kirjasto ylläpiti omaa kotiseutukokoelmaansa sovittujen hankintaperiaatteiden mukaisesti. Aikaisemmin aloitettu tietokantojen uudistustyö eteni hitaasti artikkeliviitetietokanta Käkösen osalta, mutta DigiKoivikko siirrettiin kansalliseen Digi-palveluun kokonaisuudessaan. DigiKoivikko toimi myös alustana kirjailija Ville Kurosen teosten e-versioille, jotka Kurosen perilliset tuottivat vapaasti jaettaviksi. Syksyn aikana saatiin valmiiksi tietojenkäsittelytieteiden opiskelijan opinnäytteenä tekemä Kaski-tietokanta, mutta tietokantaa ei vielä julkaistu. Joulukuussa vanhojen tietokantojen palvelimet DigiKoivikkoa lukuun ottamatta suljettiin. Maakuntakokoelman aineistoja oli esillä kahdessa suuressa näyttelyssä, joista toinen esitteli joensuulaislähtöisen oopperalaulaja Maikki Järnefeltin uraa ja toinen maineikkaan Pohjois-Karjalassa vaikuttaneen lastenkirjailija Laura Latvalan tuotantoa.

**n. 350
aikakaus-
ja sanoma-
lehteä**

2021 seutukirjastoon tilattiin yhteensä 350 erilaista aikakaus- ja sanomalehteä. Lisäksi vuoden alusta käyttöön tuli uusi, paljon kysytty e-aineisto: kotimaisia aikakauslehtiä tarjoava eMagz. Jo aiemmin käytössä olleesta sanomalehtien ePress-palvelusta poiketen eMagzia on mahdollista käyttää myös etänä muualta kuin kirjaston verkosta.

eMagzin suosio näkyy myös tilastossa. Vuonna 2021 e-lehdille kertyi 39 778 lukukertaa, joka on reilusti yli kaksinkertainen määrä vuoden 2020 lukukertoihin verrattuna.

Enemmän kaupallisten palveluiden kanssa kilpailevien e-aineistojen suosio laski vuonna 2021. Vaara-kirjastojen yhteisessä Ellibs-palvelussa oli käytössä 724 lisenssiä e-kirjoihin ja e-äänikirjoihin, minkä lisäksi kokoelmaa täydensi heinäkuussa avattu valtakunnallinen lasten ja nuorten kokoelma. Yhteensä e-kirjoja ja e-äänikirjoja lainattiin 10 254 kertaa eli laskua on peräti 33 % huippuvuoteen 2020, jolloin koronasulun aikana nähtiin e-aineistojen käyttöpiikki. Myös musiikin suoratoistopalveluiden suosio laski: Naxos Music Library ja Naxos Music Library Jazzia käytettiin vuoden aikana 5969 kertaa eli lähes puolet vähemmän kuin vuonna 2020.

**724 e-kirjaa
10 254
e-kirjalainaa**

Muuten verkkokirjaston rooli kirjastonkäyttäjien näkökulmasta kuitenkin kasvoi entisestään: verkkokäyntejä tilastoitiin vuoden aikana 761 590 eli lähes 100 000 käyntiä enemmän kuin vuonna 2020.

**761 590
verkkokäy-
ntiä**

Tilat

Kesäkaudella sekä Joensuun että Ylämyllyn kirjastot olivat pitkään kiinni, mikä näkyi tavallista vilkkaampana kesänä lähialueiden muissa kirjastoissa. Muista Vaara-kirjastoista myös Nurmes oli suljettuna muuton vuoksi samaan aikaan.

Muutto ja remontti sulkevat kirjastoja kesällä

Alkuvuoden ajan Ylämyllyn kirjasto valmistautui muuttoon. Vanha kirjasto oli auki viimeistä päivää ennen juhannusta 23.6. ja uusi kirjasto avasi ovensa 11.8. Yläkoulun ja nuorisotilan yhteydessä sijaitsevat uudet tilat kiinnostivat asiakkaita, ja syksy oli Ylämyllyllä poikkeuksellisen vilkasta aikaa sekä kävijöiden että lainamäärien suhteen. Uuteen ympäristöön totutteleminen vei koko syksyn erilaisia pienempiä ongelmia ja yllätyksiä ratkoessa. Myös Ylämyllyn omatoimikirjasto saatiin käyttöön joulukuun alussa ja omatoimikirjaston avajaiset olivat vuoden tärkein tapahtuma Ylämyllyllä. Ylämyllyn kirjaston kiinniolo näkyi lisääntyneinä asiakasmäärinä etenkin Liperissä.

Joensuun pääkirjastolla tehtiin kesällä talotekniikkaremonttia, jossa uusittiin esimerkiksi huonosti toimivaa ilmanvaihtoa. Kirjasto suljettiin maanantaina 14.6. ja alun perin sulkuajan piti kestää kuusi viikkoa, mutta viivästyksen jälkeen kirjasto päästiin avaamaan asiakkaille vasta maanantaina 16.8. Henkilökunta palasi täysimääräisesti töihin viikkoa aiemmin. Pääkirjaston henkilökuntaa siirrettiin työskentelemään muissa toimipisteissä, mikä helpotti järjestelyitä lomakaudella.

Pääkirjaston remontti toi lisää painetta lähikirjastoille ja etenkin Nepenmäen kirjasto, joka toimi pääkirjaston varausten automaattisena noutopaikkana, oli kiireinen koko kesän. Myös omatoimiosopimuksia tehtiin Nepenmäellä huomattavasti normaalia enemmän. Kirjastoauto Mysteeri päivysti arki-iltapäivisin pääkirjaston parkkialueella remontin aikana palvellen etenkin niitä asiakkaita, joiden oli vaikea asioida kirjastossa keskusta-alueen ulkopuolella. Vastaanotto oli pääasiassa positiivista, mutta kommelluksilta ei välttytty: esimerkiksi auton hajotessa päivystys siirtyi väliaikaisesti kirjastoauton talliin. Paikallista mediaa taas kiinnosti etenkin tallin lähistöllä pesivä ärhäkkä tiira.

Omatoimikirjastot

Omatoimikirjastot avattiin Ylämyllyn lisäksi Kontiolahdella 1.3. ja Polvijärvellä 3.5. Samalla Kontiolahdella tehtiin aukioloaikoihin muutoksia: ilta-aukiolo supistui tunnilla ja tiistain aamuaukiolo poistui. Aukiolon supistus johtui työvoiman vähenemisestä, sillä eläkkeelle jääneen virkailijan paikkaa ei enää täytetty Kontiolahdelle.

Omatoimikirjastoa valmisteltiin vuoden 2021 aikana myös Liperissä suunnittelemalla ja asentamalla tekniikkaa. Lisäksi ulkoseinään puhkaistiin uusi hätäuloskäynti.

Nepenmäen kirjaston omatoimiaukioloaika saatiin laajennettua joulukuussa, kun kirjastolle saatiin käyttöön toinenkin Toveri-laite sisäovelle, eikä koulun toiminta ja mahdolliset tapahtumat enää estä omatoimikirjaston aukioloa.

Heinävaarassa omatoimikirjasto oli ensimmäistä kertaa avoinna koko kesän.

**11
omatoimi-
kirjastoa**

Pieniä uudistuksia ja tulevan valmistelua

Karsikon ja Rantakylän lähikirjastoissa valmistauduttiin jo tulevaan. Karsikon kirjasto muuttaa syksyllä 2022 uusiin tiloihin Karsikon uudelle koululle. Sitä silmällä pitäen kirjaston kokoelmaa käytiin läpi ja vanhaa aineistoa poistettiin laajasti. Myös uuden kirjaston tilaa ja kalustusta suunniteltiin pitkin vuotta ja asiakkaita osallistettiin suunnitteluun kyselyllä sekä helmikuussa pidetyllä asiakasillalla.

Rantakylän vanhan kirjaston remontin hankesuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa huhtikuussa 2021. Kirjaston peruskorjaus on mukana kaupungin investointisuunnitelmassa vuodelle 2023. Koska aika väistötilassa on venynyt paljon aiottua pidemmäksi, fysioterapeutti teki väistötilassa työergonomiaselvityksen, jonka pohjalta henkilökunta sai käyttöönsä uusia kalusteita ja työhuonetilaa järjesteltiin uudelleen. Tilanahtauden vuoksi väistötilassa ei pysty juurikaan järjestämään tapahtumia. Kirjasto kuitenkin jäi yksin vuokralaiseksi Rantakylän kiinteistöön syksyllä 2021 nuorisopalveluiden muutettua Pataluodon koulun yhteyteen. Siispä kirjasto pystyy nyt hyödyntämään yläkerran tiloja esimerkiksi pienimuotoisessa kirjavinkkauksissa ja lukupiiritoiminnassa.

Joensuun pääkirjaston lasten ja nuorten osastolla vuosi 2021 oli ensimmäinen kokonainen vuosi remontin jälkeen uusitulla osastolla. Toimintoja ja kokoelmien paikkoja hiottiin pitkin vuotta. Uudet, paljon toivotut pelikuutiot saatiin käyttöön kahdessa vaiheessa: konsolipelikuutio syyskuussa, tietokonepelikuutio joulukuussa.

Pienempiä mutta tärkeitä muutoksia nähtiin myös muissa kirjastoissa. Reijolassa lehtisalin ja lastenosaston paikat vaihdettiin. Kiihtelysvaaran käsikirjastokokoelma poistettiin ja näin saatiin kotiseutu-osaston aineistolle lisää tilaa. Lehmon kirjastoon saatiin lastenosastolle uuden kuvakirjalaarit, mikä toisaalta pienensi hyllytilaa, mutta toi kirjastoon uutta tuntua ja kaivattua värikkyyttä. Heinävaaraan asennettiin keväällä ovikello, jotta kirjaston asiakkaat pääsevät kirjastoon aukiolopäivinä eli tiistaisin koulun ovien ollessa lukittuna. Tuupovaaran kirjastossa tilastoitiin ilta-ajan kävijöitä syyskaudella ja seurannan tuloksena kirjaston aukioloaikaa muutettiin tunnilla. Muutos tuli voimaan vuodenvaihteessa, kirjaston aukiolotunnit pysyivät samana.

Tekniikka

Vuosi 2021 toi mukanaan useampia seutukirjastoa koskeneita teknisiä uudistuksia.

Kirjastokorttiin liitetyt, nelinumeroiset PIN-koodit otettiin käyttöön kaikilla seutukirjaston lainausautomaateilla 1. syyskuuta. PIN-koodit ovat monille asiakkaille tuttuja verkkokirjastosta, mutta uuteen ympäristöön siirrettynä sitoivat syksyllä paljon henkilökunnan työaikaa. PIN-koodin käyttöön oli syynä ensisijaisesti tietoturva. Moni asiakas käyttää lainaamiseen muuta kuin perinteistä, fyysistä kirjastokorttia. Esimerkiksi alkukesästä lanseerattuun Joensuu-sovellukseen kirjastokortti on mahdollista lisätä näppäilemällä kirjastokortin numero ja virhelyönti lisää sovellukseen väärän kortin. PIN-koodilla voidaan varmistaa, että lainat menevät oikealle kortille. Toisaalta myös omatoimikirjastojen uudet Toveri-laitteet vaativat PIN-koodia ja niiden yleistyessä oli luontevaa ottaa koodi käyttöön myös automaateilla.

Kirjastojärjestelmä Kohan palvelinsali siirrettiin marraskuun alussa, mistä johtuen kirjastot olivat kiinni keskellä viikkoa. Palvelimen vaihto työllisti etenkin Kohan pääkäyttäjiä, mutta sujui enimmäkseen ongelmitta. Uutena, suoraan asiakkaisiin vaikuttavana asiana tuli säännöllinen huoltoikkuna kerran kuussa. Huoltokatko estää verkkokirjaston ja omatoimikirjastojen käytön tiettyinä kellonaikoina.

Seutukirjasto luopui vuonna 2021 yhteisistä verkkokansioista ensimmäisten kaupungin yksiköiden joukossa. Syyskaudella henkilökunta siivosi vanhoja verkkokansioita: turhia tiedostoja poistettiin ja säilytettäviä järjestettiin siirtoa varten. Samaan aikaan uutta kansioympäristöä rakennettiin yhteistyössä Meitan eli Meidän IT ja talous Oy:n kanssa Teamsin ja Sharepointin pilvipalveluihin. Verkkokansiouudistukseen liittyvä valmistelu, toteutus ja koulutus tehtiin pitkälti alueellisen kehittämistyön alla ja AKE-informaattikon avuksi palkattiin kaksi määräaikaista työntekijää. Uusi O365-pohjainen tiedostohallinta otettiin käyttöön joulukuussa.

Vaara-kirjastojen yhteistä verkkokirjastoa uudistettiin alkusyksystä. Uudistus tähtäsi entistä selkeämpään ja asiakasystävällisempään verkkokirjastoon. Vaara-kirjastojen yhteisten työryhmien painuminen eri osioihin toi verkkokirjastoon tarkempaa ja ajantasaisempaa sisältöä. Verkkokirjaston kehitystyö jatkuu edelleen uusien palveluiden ja tarpeiden tullessa ajankohtaisiksi.

Myös muuta yhteistä verkkoviestintää kehitettiin vuoden aikana. Nuorille suunnatut TikTok- ja Instagram-profiilit otettiin käyttöön keväällä. Kesäkaudella Vaara-kirjastojen YouTube-kanavaa järjesteltiin uudelleen ja julkaisemiseen luotiin selkeämmät raamit. Vaara-kirjastojen yhteinen lukuhaaste toteutettiin pitkälti seutukirjaston voimin ja säännöllisiä vinkkivideoita tuotettiin YouTubeen kerran kuussa. Muita yhteisiä ponnistuksia somen puolella olivat esimerkiksi Tove Janssonin päivän vinkkivideo, Joensuu-päivän kirjallisuusnostot ja kerran kuussa pidetty Instagram-live Aamu Vaaroilla.

Tapahtumat

Tapahtumien suhteen vuosi 2021 oli vielä normaalivuoteen nähden hiljainen. Uusiakin avauksia tehtiin: esimerkiksi säännölliset Instagram Livet ja Teamsin kautta kokoontuva etälukupiiri kuuluivat vuoden kokeiluihin. Myös muutamia livetapahtumia ehdittiin järjestää pitkän tauon jälkeen ennen kuin koronarajoitukset tiukentuivat uudelleen vuoden lopussa. Tapahtumia järjestettiin vuoden aikana yhteensä 578 kappaletta ja niissä oli 14 508 osallistujaa. Mukaan on laskettu myös kaikki etätapahtumat ja niiden katselukerrat.

578
tapahtumaa
14 508
osallistujaa

Tapahtumia aikuisille

Etäyhteydet mahdollistivat monia valtakunnallisesti kiinnostavia kirjailijavierailuita pitkin vuotta. Joensuun pääkirjaston Gastrolukupiirin kevään viimeiseen tapaamiseen saatiin etävieraaksi kirjailija Anu Patrakka. Vuoden aikana nähtiin myös Joonatan Tolan ja Tuomas Liuksen etävierailut. Luku-keskuksen kanssa yhteistyönä etävierailulle saatiin Johanna Sinisalo. Ylämyllyllä taas järjestettiin etäkirjailijavierailu, jossa esiintyjänä oli Enni Mustonen. Livevierailuitakin nähtiin vuoden aikana muutamia. Esimerkiksi kirjailija Helena Nuutinen vieraili Joensuun pääkirjaston Muikku-salissa syyskuussa. Kiihtelys-Venäjä-seura taas järjesti marraskuussa Kiihtelysvaaran kirjastossa kirjallisuustapahtuman, jossa suomentaja kertoi venäläisestä kirjailijasta Roman Sentšinistä sekä hänen kirjastaan Pato.

Perinteinen Finlandia-ehdokkaiden esittely pidettiin marraskuussa vuoden tauon jälkeen livenä pääkirjaston Taiteiden aukiolla. Outokummussa ja Polvijärvellä pidettiin jouluiset novellikoukut, Pyhäselässä taas Kudelmia kuunnellen -novellineuletapahtuma. Säännöllisempää toimintaa aikuisille olivat lukupiirit. Pääkirjaston gastrolukupiirin lisäksi lukupiiritoimintaa oli esimerkiksi Karsikos-sa, Reijolassa ja Uimaharjussa. Uudenlaista oppilaitosyhteistyötä kokeiltiin kansalaisopiston kanssa, kun kirjaston henkilökunta esitteli kirjaston e-aineistoja muita palveluita opiston kursseilla etäyhteyksin. Kansalaisopiston kanssa yhteistyönä toteutettiin myös etäluentosarja. Liperissä toimi säännöllisesti kirjaston itse järjestämä englannin keskustelukerho. Loppuvuodesta Joensuun pääkirjastollakin viritettiin jälleen kielikahvilatoimintaa ulkopuolisen toimijan kanssa.

Senioreille suunnattuja tapahtumia olivat esimerkiksi erilaiset digiopastukset sekä kirjaston palveluiden esittelyt ja vinkkaukset palvelukodeissa. Vanhusten viikon tapahtumiin kuului muun muassa muistelulaukkujen esittelyä. Pyhäselän kirjasto osallistui myös Vie vanhus ulos -tapahtumaan, jonka kolmipäiväisestä tapahtumasarjasta yksi tapahtumapäivä sijoittui kirjastoon.

Musiikin tapahtumista jatkui suosittu Orkesteri omaksi -sarja, jossa kaupunginorkesterin muusikot vierailivat keskustelemassa eri teemoista pääkirjaston musiikkiosastolla. Keskustelusarjan tapahtumia myös striimattiin. Niiden lisäksi alkuvuodesta nähtiin myös useampia virtuaalisia lounaskonsertteja, joita saattoi seurata striimattuna pääkirjaston Taiteiden aukiolla. Elävää musiikkia kuultiin esimerkiksi Nepenmäen kirjaston lukuportailla, kun kaupungin järjestämä kulttuuritupsahdus toteutui Viulujen viemää -soitinesittelyn merkeissä. Pyhäselän kirjastossa järjestettiin seurakunnan kuoron joululauluilta, Liperissä taas kuultiin harmonikkataiteilija Mika Tarkkosen konsertti.

Lapsille ja nuorille

Lasten ja nuorten tapahtumat keskittyivät vuonna 2021 pitkälti kouluyhteistyöhön, mutta myös kaikille avoimia tapahtumia oli tarjolla. Lapsille suunnattuja tapahtumia olivat erilaiset askartelutapahtumat, lukukoirien vastaanotot ja teemapäivät, kuten kauhukekkerit sekä hirviö- ja tonttubongaus. Kaupungin järjestämä Kulttuuritupsahdus toi kirjastoauto Mysteeriin Tanssivan lukutoukan, joka oli mukana kierroksilla kolmena päivänä lokakuussa. Pääkirjaston lasten ja nuorten osaston vuoden merkittävin livetapahtuma oli ekaluokkalaisten ilta syyskuussa.

Nepenmäen kirjastossa oli teatteriyhdistys RanKidsin historiapainotteinen kesäleiri. Kirjasto oli tiiviisti mukana leirin suunnittelussa ja toteutuksessa. Syksyllä Nepenmäellä kokoontui Pielisjoen koulun Kepparikerho. Kirjastoauto Mysteeri nähtiin tuttuun tapaan kirjaston ulkopuolisissa tapahtumissa: auto oli Sanarattaan kanssa Mahdollisuuksien torilla kesällä ja lasten kirjallisuustapahtumassa syksyllä.

Nuorille suunnatuista tapahtumista suosittuja olivat erilaiset pakopelit. Kevätkaudella nähtiin virtuaalinen, Sherlock Holmes -teemainen pakopeli Kadonnut riipus, jonka toteutuksesta vastasi pääkirjaston lasten ja nuorten osasto. Liperin kirjastoautossa pidettiin pienimuotoista pakopeliä Paloaukean luokille. Ylämyllyllä pakopelejä oli tarjolla yläkoululaisille myös Aleksis Kiven päivän aikoihin. Pakopelejä ja muita peliaiheisia tapahtumia järjestettiin useammissa kirjastoissa myös Peliviikolla marraskuussa. Viikon ohjelmassa oli esimerkiksi huippusuositettu Minecraft live Vaara-kirjastojen YouTube-kanavalla. Lisäksi yhteistyötä tehtiin nuorisopalveluiden kanssa. Esimerkiksi Lehmossa nuokkari piti syksyllä peliyön ja yöpyi kirjaston puolella lehtilukusalissa. Pyhäselän kirjasto taas oli mukana nuorisopalveluiden eläinkerhossa.

Kouluyhteistyötä toteutettiin paljon etäyhteyksin, mutta monissa kirjastoissa päästiin palaamaan jo lähestulkoon normaaleihin käytäntöihin. Esimerkiksi Nepenmäen kirjastossa koettiin, että yhteistyö koulun kanssa lujittui entisestään muun muassa monien hankkeiden myötä. Rantakylässä jatkettiin pop up -kirjastotoimintaa Rantakylän normaalikoululla ja uudeksi pop up -pisteeksi tuli syksyllä 2021 Pataluodon koulu, jossa kirjasto sai käyttöönsä kerran viikossa tapahtuvaa toimintaa varten huoneen ja säilytystilaa. Pop up -toiminta kouluilla jatkuu todennäköisesti kunnes kirjasto pääsee pois väistötiloista. Viinijärvellä taas oli kouluyhteistyön puolesta normaalia hiljaisempaa, sillä kouluyhteistyötä hoitanut virkailija oli kirjastonhoitajan sijaisena toisessa toimipisteessä, eivätkä hänen sijaisensa tehneet kouluyhteistyötä.

Näyttelyt

Näyttelyitä, joissa kirjasto toimi päävastuullisena järjestäjänä, tilastoitiin 32 kappaletta. Niiden lisäksi kirjastoissa nähtiin monia ulkopuolisten järjestämiä näyttelyitä.

Pyhäselän kirjastossa oli monipuolisia paikallisia näyttelyitä, joista suosituimpia olivat Hammaslahden Osuuskassasta kertova historiannäyttely, Heinävaaran koululta lainaan saadut koulutaulut ja Matti Eskelisen luontokuvanäyttely. Ihastusta keräsivät Jenni Peltosen Paperikukat, Tuovi Simosen Satamaisien sienet ja kyläläisten kanssa yhteistyössä koottu Retrot villapaidat -näyttely. Reijolasta muistetaan etenkin Aino Strandén-Sorviston akvarellinäyttely.

Enossa ja Kontiolahdella huomiota sai joulun alla järjestetty Asiakkaamme vinkkaavat -näyttely, jossa asiakkaiden omista kirjavinkeistä koottiin näyttely ja vinkin jättäneiden kesken arvottiin kirja-palkintoja. Paikallisesti tärkeitä näyttelyitä monissa kirjastoissa olivat myös monet lähialueiden koulujen ja varhaiskasvatuksen töitä esitelleet näyttelyt. Pääkirjaston lasten ja nuorten osastolta muistetaan etenkin kirjaston henkilökunnan ja heidän nukkekotiystäviensä nukkekotinäyttely.

Loppuvuodesta seutukirjasto sai Liperin kunnalta lahjoituksena entisellä kunnantalolla pitkään olleet Eeva Ryytäsen ja Taru Mäntysen veistokset ja niille löydettiin sijoituspaikat toistaiseksi Liperin kirjastolta. Veistokset kiinnostivat kuntalaisia ja monet tulivat kirjastoon varta vasten etenkin Ryytäsen Leipäpuu-veistosta katsomaan.

Monipuolista yhteistyötä

Eri kirjastojen tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat myös vuonna 2021 lähialueiden koulut, varhaiskasvatus ja palvelukodit. Yhteistyötä tehtiin myös Marttojen, Joen Severin ja SanaRattaan kanssa. Paikallisia yhteistyökumppaneita olivat esimerkiksi teatteriyhdistys RanKids ja Valo-lastenteatteritapahtuma.

Syyskaudella yhteistyötä tehtiin joensuulaisen Teatteri Fiaskon kanssa, jonka näytelmä Sitruunoita Sisiliasta nähtiin marraskuussa kiertueella peräti seitsemässä seutukirjaston toimipisteessä.

Kirjaston oman toiminnan tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat Kirjastopalvelu, Kirjavälitys, Koha-Suomi, hankintaportaalia ylläpitävä Woima Hosting, Toveri-kulunvalvontalaitteita ylläpitävä Hypernova sekä Pelloplast. Lukusovellushankkeiden puitteissa tiivistä yhteistyötä tehtiin myös joensuulaisen Innoventum-yrityksen kanssa.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riverian merkonomiopiskelijoiden kanssa toteutettiin yhteistyössä mystery shopping, jossa arvioitiin kirjaston asiakaspalvelun laatua, opasteita ja aineistojen löydettävyyttä. Kokeilu oli onnistunut: kirjastossa saatiin kerättyä asiakastietoa uudella tavalla ja samalla tehtiin yhteistyötä ammattiin kouluttautuvien tulevien asiakaspalvelijoiden kanssa.

Myös kuntien hankkeet olivat kirjastolle tärkeitä yhteistyökumppaneita. Koulutuspalveluiden hallinnoima Lukemisen ihmeellinen polku -hanke (2020–2022) vahvistaa lukemisen kulttuuria ja lukutaitoa varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa Joensuussa ja Kontiolahdella. Hankkeen lukukoordinaattorina työskentele kirjaston työntekijä. Liperin kunnalla puolestaan oli käynnissä Sanataide sateenvarjo -hanke, jonka tavoite oli myös vahvistaa lukemisen kulttuuria ja lukutaitoa varhaiskasvatuksessa, esikoulussa ja alkuopetuksessa. Liperin kirjasto suunnitteli ja teki yhdessä hankkeen lukukoordinaattorin kanssa tunnetaitoihin liittyvän tehtävävideon, minkä lisäksi kirjasto auttoi kirjojen varaamisessa ja toimittamisessa ryhmille. Liperissä jatkui myös vuonna 2020 alkanut varhennetun englannin hanke, johon osallistuivat Liperin kirjastoauto ja Ylämyllyn kirjasto.

Seutukirjaston henkilökuntaa nähtiin asiantuntijatehtävissä myös valtakunnallisesti. Esimerkiksi seutukirjaston kokoelmapalveluiden palvelupääällikkö Ari Moilanen oli mukana Varsinais-Suomen Vaski-kirjastojen vetämän kirjastojen tietojohtamishankkeen asiantuntijaryhmässä sekä e-lehtien kilpailutustyöryhmässä.

Marraskuussa Nepenmäen kirjastossa nähtiin jälleen poikkeuksellisia aukioloja, kun Joensuun kaupunki järjesti Puolustusvoimien kutsuntatilaisuuden Nepenmäen koululla kirjaston tiloissa.

Hankkeet

Lukutaito kuuluu kaikille – **mutta miten se tehdään?**

Lukutaito kuuluu kaikille -hankkeessa lyötiin yhteen kolmen maakunnan voimat ison haasteen edessä: kuinka kehittää lukutaitotyötä kunnissa. Pohjois-Karjalan lisäksi mukaan lähtivät molemmat Savon maakunnat. Alueilta valittiin kuusi pilottikuntaa, johon hankkeen toiminta keskittyi, Pohjois-Karjalasta Joensuu ja Nurmes. Kohdeyleisönä olivat perusopetusikäiset lapset ja nuoret.

Hankkeessa oli kaksi isoa tähtäintä: kokeilla pilottikunnissa lukutaitoon liittyvien tapahtumien järjestämistä eri sektorien kesken. Kirjastojen lisäksi mukaan lähtivät nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Pohjaksi hanke järjesti koulutuksen monilukutaidon perusteista ja siitä, miten se voi liittyä esimerkiksi nuoriso-ohjaajan työhön. Yhteistyötä kokeiltiin käytännössä Peliviikolla, jolla pelattiin mm. pakopelejä, jahdattiin maagisia kiviä ja vietettiin YouTube-liveä Minecraft-videopelin parissa.

Toinen iso vuori kiivettäväksi oli nuorille suunnatun lukusovelluksen tekeminen. Valtakunnankin tasolla sovellus, jolla innostetaan nuoria lukemaan ja jolla voi tehdä yläkoulun lukudiplomin, on uusi juttu. Sovellus on kirjoittaessa vielä kesken, mutta valmistuu kevään 2022 aikana.

Koska hankkeen rahoitti Opetushallitus Lukuliikkeen kautta, se pääsi mukaan myös kansallisen lukutaitostrategian valmistelutöihin ja tiedonkeruuseen. Kaikkien aikojen ensimmäinen lukutaitostrategia julkistettiin marraskuussa ja sen tueksi tehdään parhaillaan toimenpideohjelmaa. Mainio strategia toivottavasti tiivistää lukutaidon eteen tehtävää työtä jokaisella tasolla aina yksittäisistä kunnista kansalliseen yhteistyöhön asti.

Hankevuoteen mahtui myös Idän yhteinen lukuviikko, joka korona-aikana suunnattiin perusopetukseen. Etätapahtumat olivat tässäkin päivän sana: kirjailijavieraat tulivat etäyhteyksillä suoraan luokkiin, samoin lukevana esikuvana konstaapeli Daniel. Joensuulainen Rajatapaus-ryhmä vei pikkukoululaiset impron maailmaan ja Soturikissat-kirjojen fanit kohtasivat YouTube-livessä.

Lukutaidon parissa hikoilivat lukuagentit Anna Heikkinen ja Pia Rask-Jussila.

Lue miut

Syksyllä käynnistyi Vaara-kirjastojen yhteinen Lue miut -hanke, jonka rahoittaja on Itä-Suomen aluehallintovirasto. Hankkeessa tuotetaan aikuisille suunnattu lisäosa LKK-hankkeen lukudiplomisolukseen. Hanna-Maija Laaksonen Joensuun pääkirjastolta työskenteli hankkeessa 50 % työajalla ja hänen lisäkseen sovellusta oli tekemässä seutukirjastolaisista koottu sisältötiimi.

Teknisten kehitystöiden viivästymisestä johtuen sovellusta ei saatu valmiiksi vuoden 2021 aikana ja hanketyöntekijän työaika siirrettiin vuoden 2022 puolelle. Myös tämän sovelluksen valmistumisesta ja vastaanotosta saamme siis lukea ensi vuoden vuosikertomuksesta.

Vaarojen esmies vaikuttaa

Vaara-kirjastojen yhteisen Vaarojen esmies vaikuttaa -hankkeen aikana kokeiltiin uusia toimintamuotoja, luotiin keskustelunavauksia kuntopäättäjiin, koulutettiin henkilöstöä ja kehitettiin Vaara-kirjastojen yhteistä työtä. Hankkeen toiminta jakautui kolmeen erilaiseen teemaan, jotka olivat

yhteisen vision ideointi, työryhmätoiminnan kehittäminen ja työkalujen ideointi päättäväisesti. Lisäksi hankkeen aloitteesta koottiin kuntavaalien alla infopaketti seutukirjastosta sekä ehdokkaiden että äänestäjien käyttöön. Paketti on tämän vuosikertomuksen liitteenä (s. 23).

Työkalujen ideointia lähestyttiin pilottikokeiluina, jotka olivat Valtuutetun TET-päivä ja Tapaa kuntopäättäjä -tapahtuma. Joensuun seutukirjastosta TET-päivässä oli mukana Rantakylän kirjasto ja Tapaa kuntopäättäjä -tapahtumassa Nepenmäen kirjasto. TET-päivässä valtuutetut pääsivät osallistumaan kirjaston työtehtäviin. Samalla henkilökunta pääsi esittelemään valtuutetuille seutukirjaston toimintaa ja keskustelemaan Rantakylän väistötila-ajan haasteista ja tulevan remontin tarkeudesta. Molemmista piloteista tehtiin valmiit konseptit jatkokäyttöä varten. Lisäksi toteutettiin maakunnan laajuinen sähköinen kysely kuntopäättäjille Vaara-kirjastojen kehittämisestä. Kyselystä tuli useita ehdotuksia tiiviimpään yhteistyöhön päättäjien ja kirjastojen kanssa. Pilottien ja kyselyn pohjalta luotiin Kirjastonjohtajan opas vaikuttamiseen, joka kokosi hankkeen opit yksiin kansiin.

Työryhmätoiminnan kehittäminen keskittyi hankkeen osalta työryhmänvetäjille suunnattuun fasilitointikoulutukseen, joista viimeiset järjestettiin alkuvuodesta 2022. Koulutukset innostivat työryhmänvetäjiä työssään ja antoivat käytännön työkaluja työhön. Viimeisenä teemana oli Vaara-kirjastojen yhteinen visio, joka on yksi väline viestiä kirjaston merkityksestä päättäjille. Visiota työstettiin kahdessa esihenkilöille ja työryhmänvetäjille pidetyssä työpajassa, joiden materiaaleja hyödynnetään vision jatkotyöstössä hankkeen jälkeen. Vaara-kirjastojen visiotyötä jatketaan AKE-työn alla vuonna 2022 ja vision odotetaan valmistuvan vuoteen 2023.

Vaarojen esmie vaikuttaa -hankkeen työntekijänä toimi jo Vaarallinen verkosto -hankkeessa työskennellyt Camilla Böök Enon kirjastosta.

Näkyä ja kuuluu

Elokuussa päättyi vuonna 2020 alkanut Vaara-kirjastojen yhteinen Näkyä ja kuuluu -hanke. Hankkeessa parannettiin kirjaston henkilökunnan valmiuksia tuottaa audiovisuaalista sisältöä eri alustoilla ja samalla lisätä innostusta lukemiseen hyödyntäen erilaisia etäyhteyksillä toteutettavia menetelmiä, kuten esimerkiksi vinkkivideoita ja etätapahtumia.

Hankkeessa kirjastoille hankittiin uutta laitteistoa ja tehtiin toimintakokeiluja. Lisäksi hankkeessa järjestettiin koulutusta henkilökunnalle. Hanketyöntekijä tarjosi myös käytännön teknistä tukea. Toimintakokeilut ja laitehankinnat suunniteltiin siten, että niitä voidaan hyödyntää hankkeen loputtua ilman hanketyöntekijää.

Hankkeessa tuotettiin Vaara-kirjastojen YouTube-kanavalle asiakkaille suunnattuja ohjevideoita. Omien videoiden lisäksi toteutettiin yhteistyö tunnetun tubettaja Pahalapsen kanssa. Hankkeessa suunniteltiin myös Vaara-kirjastojen yhteistä podcastia ja podcastien tekemisestä järjestettiin koulutusta. Varsinaisten jaksojen äänittäminen ja julkaisu päätettiin siirtää myöhemmäksi koronapandemian vuoksi.

Hanke näkyi asiakkaille: tapahtumia pidettiin hankkeen aikana yhteensä 30 ja niiden yhteinen osallistujamäärä oli 15 041. Mukaan lasketaan etätapahtumien ja niiden tallenteiden katselukerrat. Myös henkilökunta totesi saaneensa varmuutta asiakkaiden tavoittamiseen uusilla menetelmillä.

Näkyä ja kuuluu -hankkeen työntekijänä oli Noora Tervola Polvijärven kirjastosta.

Alueellinen kehittämistoiminta

Joensuun seutukirjasto toimii Pohjois-Karjalan kuntien alueella alueellisesta kehittämistehtävästä vastaavana kirjastona. AKE-työn rungolle eli yhteiselle työryhmätoiminnalle haettiin heti alkuvuodesta askelmerkkejä alkavaa vuotta varten. Verkossa tapahtuva osallistaminen ja toiminnan ohjaaminen ovat työryhmille tärkeässä roolissa, ja tälle työlle haluttiin luoda osaamispohjaa työryhmänvetäjien päivässä tammikuussa verkkotyöpajassa ”Vaikuttavan verkkokohtaamisen elementit”. Päivän yhteydessä pidettiin myös työryhmien tavoitekeskustelut. Lisäksi työryhmänvetäjät kokoontuivat elokuussa väliaikakatsaukseen, jossa käytiin läpi, mitä asioita toimintasuunnitelmista on saavutettu ja mitä vielä pitää tehdä. Väliaikakatsaus on samalla vertaistuen ja yhteisen keskustelun paikka. Työryhmissä työstettiin myös isoja, koko Vaara-kirjastoja koskevia asiakirjoja. Digituen ohjeistus, yhtenäistetty kotipalvelusopimus ja päivitetty viestintästrategia julkaistiin vuoden 2021 aikana, vuoden 2022 puolelle jäivät viimeistelyä odottelemaan uusi kokoelmapolitiikka ja ASPA-käsikirja.

Vuoden 2021 AKE-kierrokselle Vaara-kirjastojen toimipisteisiin lähtivät tapahtuma- ja kokoelma-työryhmien vetäjät Riitta Kangas ja Ari Moilanen. He vierailivat marras-joulukuun aikana yhteensä 14 toimipisteessä koko Vaara-kirjastojen alueella. Riitta kertoi kierroksella e-lehtipalveluiden tilanteesta ja markkinoinnista, Ari nosti esiin ajankohtaisia kokoelma-asioita. Pääteemat käytiin läpi vielä seutukirjaston yhteisessä henkilöstöinfossa joulukuussa.

Vuonna 2021 AKE:n kehittämiskokeiluja oli kolme kappaletta: Vaara-kirjastojen yhteisen chatin käyttöönoton lisäksi kehittämiskokeiluja olivat lukusali Vipusen e-aineistotarjontaa näkyväksi tekevä eVipunen sekä alakoulun lukudiplomipaketin uudistaminen. Uudistunut lukudiplomi mahdollistaa entistä vapaammat kirjalainat ja diplomiin kuuluu kirjalistojen lisäksi tehtäväpaketti, jota opettajat voivat muokata haluamallaan tavalla.

Kirjastojen koulutusalue Liboppi lanseerattiin syyskuussa valtakunnallisessa koulutuspäivässä. Tapahtumassa esiteltiin myös Vaara-kirjastojen kaikille yhteiseksi tekemiä kursseja. Syksyn kuluessa aloitettiin Joensuun AKE:n ja Yleisten kirjastojen valtakunnallisten kehittämispalvelujen eli VAKE:n yhteistyönä valtakunnallisen kokoelmakurssin rakentaminen. AKE-työnä järjestettiin myös kahden Vaara-kirjastojen yhteisen koulutuspäivän lisäksi muita yhteisiä koulutuksia. Näistä voi lukea lisää luvusta Henkilöstö ja talous (s. 21).

AKE-toiminnan loppuvuoden isoin ponnistus liittyi verkkokansioista luopumiseen. Sen yhteydessä Joensuun AKE lopetti julkisen Wordpress-alustan käytön tiedotuskanavana vuoden lopussa. Uusi Akevaara-sivusto sisäistä viestintää varten perustettiin Sharepointiin. Vain seutukirjastoa koskeva uutisointi siirtyi niin ikään Sharepointiin, Seutukirjaston uutiset -sivustolle. Loka-joulukuussa henkilökuntaa koulutettiin käyttämään uusia alustoja kahden AKE-työhön palkatun työntekijän voimin.

Alueellisen kehittämistehtävän tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat koulutusalue Liboppi, Itä-Suomen digiosaajat, Pyhäselän vankilakirjasto ja Itä-Suomen yliopiston kirjasto. Lisäksi Joensuu osallistui AKE-alueiden yhteiseen, pienten kuntienkirjastoille kohdistettuun mentorointiohjelmaan. Ohjelma kestää yhden vuoden ja siihen voi osallistua joko mentorina tai mentoroitavana.

Henkilöstö ja talous

Joensuun seutukirjastossa työskenteli vuonna 2021 vakituisen henkilökunnan lisäksi määräaikaista työntekijöitä, kuten sijaisia, kesätyöntekijöitä, työllistettyjä, työharjoittelijoita ja koulutussopimuksella olevia työntekijöitä. Pyhäselän kirjastossa oli myös vapaaehtoistyöntekijä ja avotyöntekijä. Kirjaston palkkaamaan henkilökunnan osuus oli 79,62 henkilötyövuotta eli lähes 88 % työntekijöistä.

79,62 htv

**3,78
koulutus-
päivää**

Henkilökunta kiertää

Henkilöstössä nähtiin paljon vaihtuvuutta vuoden aikana. Pääkirjaston aikuistenosaston pitkäaikaisen kirjastovirkailijan jäätyä eläkkeelle tilalle saatiin uusi vakituinen kirjastovirkailija. Lisäksi kaksi virkailijan paikkaa täytettiin puoliksi aikuistenosaston ja muiden osastojen kesken. Suhteessa eniten muutoksia nähtiin Lehmossa, jossa kaksi kolmesta työntekijästä vaihtui vuoden aikana.

Monien kirjastojen välillä nähtiin tiiviimpää yhteistyötä ja pienimuotoista työkiertoa: esimerkiksi Enon, Uimaharjun, Kontiolahden ja Lehmon kirjastoissa yhtenäistettiin uuden esihenkilön myötä työtapoja, otettiin käyttöön yhteiset työkokoukset ja työntekijät tekivät säännöllisemmin vuoroja eri kirjastoissa. Samoin Karsikon, Nepenmäen ja Rantakylän kirjastoissa henkilökuntaa kierrätettiin entistä enemmän. Sen lisäksi pääkirjaston remontin aikana pääkirjaston henkilökuntaa työskenteli etenkin lähikirjastoissa. Liperin ja Joensuun kirjastoautojen kuskit vaihtoivat vuodeksi paikkaa keskenään.

Myös määräaikaista sijaisuuksia täytettiin seutukirjaston sisältä, esimerkiksi Viinijärveltä Reijolaan ja Ylämyllyltä pääkirjastolle. Lasten ja nuorten osaston informaatikon ja kirjastonhoitajan siirtyessä hanketöihin osaston vakituiset virkailijat siirtyivät sijaistamaan heitä. Tästä johtuen osastolle saatiin kaksi koko vuoden kestänyttä virkailijan sijaisuutta.

Koulutusta

Koulutusten suhteen seutukirjastossa jatkettiin etämallilla. Omana AKE-toimintana järjestettyjä koulutuksia olivat esimerkiksi Audiotoimisto Jaksomedian pitämä podcast-koulutus. Itä-Suomen kirjastolaisten yhteinen, kaksiosainen koulutus ”Kohti tulevaisuutta” järjestettiin maaliskuussa.

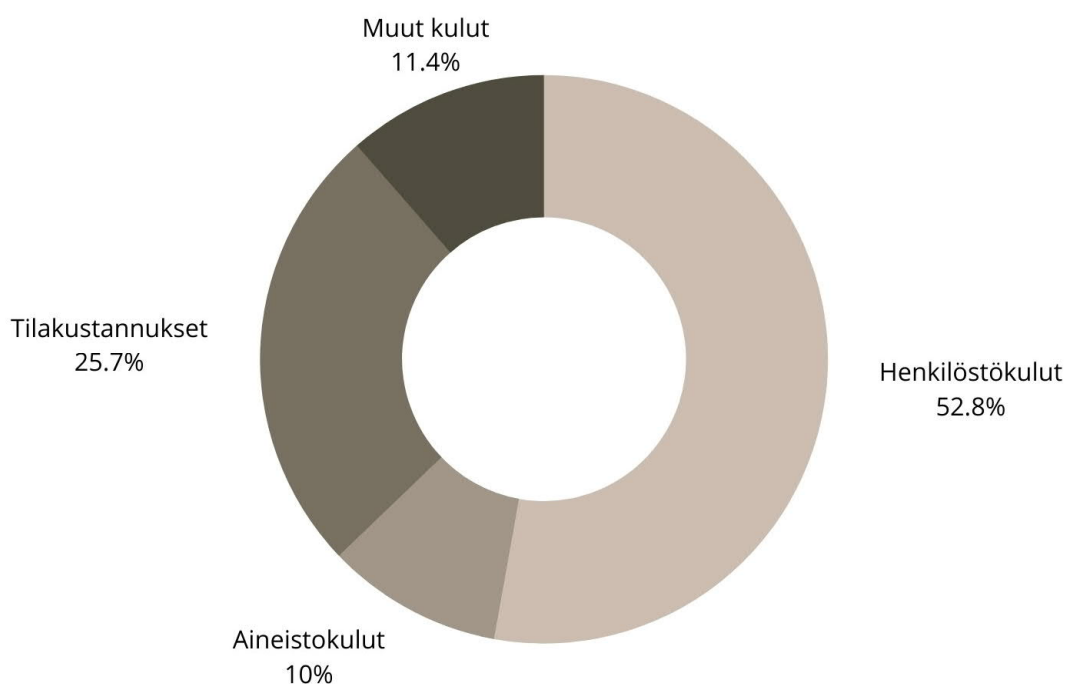
Myös molemmat Vaara-kirjastojen yhteiset koulutuspäivät järjestettiin etänä. Toukokuun koulutuspäivä keskittyi vuorovaikutustaitoihin ja kokoelmatyöhön. Koko henkilökunnalle suunnattu koulutuspäivä sisälsi johdatuksen Vaara-kirjastojen tekeillä olevaan kokoelmapolitiikkaan, ulkopuolisten kouluttajien pitämät Varmuutta vuorovaikutukseen ja Toimintaympäristömme muuttuu, muuttumeko me mukana -esitykset sekä Varastokirjaston puheenvuoron, jonka aikana oli mahdollisuus esittää myös kysymyksiä.

Syksyn yhteinen koulutuspäivä pidettiin marraskuussa ja siinä otettiin vuoden koulutusteeman mukaisesti isoja askeleita kohti kokoelmaosaamista. Kirjaston henkilökunnan pitämiä, omia työpajoja oli kolme: e-aineistot asiakaspalvelussa, e-aineistot kouluyhteistyössä ja Vaara-kirjastojen kokoelmapolitiikka. Lisäksi AKE-päivässä nähtiin virtuaaliesittelyt uusista Ylämyllyn ja Tohmajärven kirjastoista sekä remontoidusta Nurmeksens kirjastosta. Viimeisenä osiona oli Kai Halttusen koulutus Koelmat, disinformaatio ja faktantarkistus. Halttusen koulutukselle oli myös kaksi jatkokoulutusta myöhemmin syksyllä.

Seutukirjaston henkilökunta osallistui pitkin vuotta myös esimerkiksi Joensuun kaupungin tarjoamiin koulutuksiin sekä erilaisiin valtakunnallisiin koulutuksiin ja webinaareihin. Koulutuspäiviä kertyi 3,78 työntekijää kohden.

Yhteenveto seutukirjaston taloudesta 2021

Toimintakulut tilastovuonna	6 360 562 €
Henkilöstökulut	3 359 660 €
Kirjastoaineistokulut	637 199 €
Kirjahankinnat	407 900 €
E-aineistot	42 941 €
Muut aineistokulut	186 858 €
Tilakustannukset	1 635 831 €
Muut kulut	727 872 €

JOENSUUN SEUTUKIRJASTO

Joensuu - Kontiolahti - Liperi - Outokumpu - Polvijärvi

Syrjinnästä vapaa alue, turvallinen tila
Kaikille avoin, maksuton palvelu
Osa Pohjois-Karjalan Vaara-kirjastoja

SEUTUKIRJASTO NUMEROIN

5 kuntaa - 18 kirjastoa - 1 laitoskirjasto
3 kirjastoautoa - 262 pysäkkiä
86 vakituista työntekijää

Monipuoliset e-aineistot

Fyysisen kokoelman lisäksi
mm. e-lehtiä, e-kirjoja,
e-äänikirjoja ja musiikkia.

AVAINLUKUJA 2019-2020

2019		2020*
39 619	lainaajaa	36 559
34,55 %	lainaajia asukkaista	31,88 %
19,02	lainaa / asukas	15,42
1,2 miljoonaa	käyntiä	805 432
10,35	käyntiä / asukas	7,02
571 947	verkkokäyntiä	686 610
53,74 €	kulut / asukas	52,54 €

*kirjastot kiinni keväällä 2020 koronapandemian takia

Lisää tilastoja: tilastot.kirjastot.fi

MUKANA ILMASTOTYÖSSÄ

Kirjasto vastaa YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin muun muassa tarjoamalla kaikille maksutonta, valikoitua sisältöä ja avoimet tilat sekä tuomalla palvelut lähelle asiakasta (kirjastoauto, kotipalvelu, e-aineistot).

Kirjaston järjestämä lainauspalvelu ja yhteiskäyttöiset esineet ovat vaihtoehto kuluttamiselle. Lisäksi kirjasto tarjoaa tietoa, jonka avulla voi löytää ratkaisuja ekologiseen kestävyteen ja apua ilmastoahdistukseen.

Lähde: Kirjastojen hiilijalanjälkitutkimus
(Yleisten kirjastojen ympäristötietoisuus 2020-luvulle hanke, 2020-2021)

Lue lisää: kirjastot.fi/vihreakirjasto

**Yleisen kirjaston vuosittainen
hiilijalanjälki, keskiarvo:**
45 tonnia CO₂e (2019)

Esimerkkejä palveluista:

Kirjalaina 0,46 kg CO₂e
Kirjastokäynti 0,60 kg CO₂e
vrt.

125 g karkkipussi 0,5 kg CO₂e
150 g pizzapala 0,8 kg CO₂e

TÄRKEINTÄ KIRJASTOSSA?

LUKUTAITO

Lukutaito on kansalaistaito. Kirjastojen avulla lukuinto voidaan sytyttää uudelleen.

TALOUS

Kirjastoilla on sekä suoraa että epäsuoraa taloudellista vaikutusta alueensa talouteen.

DEMOKRATIA

Kuntien kirjastoissa jokaisella on mahdollisuus sivistää itseään.

DIGI

Yhä useampi saa arjessa apua digipulmiin omasta kirjastosta.

KESTÄVÄ KEHITYS

Kirjastojen ydin on kestävä elämäntavan tukeminen lainaamisen avulla.

YHTEISÖLLISYYS

Kirjastojen avulla kehitetään paikallista kulttuurielämää ja alueen elinvoimaa.

Testaa mikä sinulle on tärkeintä kirjastossa: tarkeintakirjastossa.fi